

ISPARTA KENTİ KAMU YAPILARININ ÇATI VE CEPHE SİSTEMLERİNDE GÖRSEL ETKİNİN İRDELENMESİ

Ülkü Çelebi¹

Yrd. Doç. Dr. Ş. Gülin Beyhan²

Konu Başlık No: 5 Çatı ve Cephe Sistemlerinde Görsel Etki

ÖZET

Kamu yapıları kentsel bütünün bir ögesi olan, kullanım amacına göre farklı işlevler içeren, kamu hizmeti odaklı yapılardır. Kamu yapıları, işlevleri, dışa dönük olmaları, ifade ettikleri anlam ve içerisinde yer aldıkları kamusal mekânlar ve ait oldukları kentle ilişkilendirme biçimleri açısından kendilerini hem fiziksel hem de sosyal olarak ortaya koyarlar. Bu yapılar, ifade güçlerini büyük oranda çatı ve cephe sistemlerinin mimari kompozisyon içerisinde oluşturdukları imaj, kimlik ve anlamdan alırlar. Kamu yapılarının çatı ve cephe sistemlerinde kullanılan imaj, kimlik ve anlam oluşturma teknikleri, kullanıcıların estetik ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaktadır. Aynı zamanda kamu yapıları, devlet otoritesinin gücünü simgeleme özelliği taşıyarak, prestij oluşturmak ve etkileyici bir görseellik sağlamak için de kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı; kentlerin prestij sembolleri olan kamu yapılarının çatı ve cephe sistemlerinde kullanılan imaj, kimlik ve anlam oluşturma tekniklerini Isparta kenti özelinde ortaya koymaktır. Çalışmanın yönteminde, Isparta kent kimliğinde önemli yeri olan, geçmişten günümüze kadar farklı mimari dönemlerde inşa edilmiş ve farklı kamusal niteliğe sahip kamu yapıları yerinde incelemelerle tespit edilmiştir. Tespit edilen ve örnekleme yapılan kamu yapılarında çatı ve cephe sistemlerinin binanın kimliğini oluşturmadaki etkisi ve yapının kentsel mekânda algılanmasına katkısı çeşitli analizlerle sorgulanmıştır. Bu arada, çatı ve cephe sistemlerinin iç mekânın düzenlenmesindeki rolü, iç-dış mekan kurgusu ve kullanıcı ile yapı arasındaki etkileşimin analiz edilerek kamu yapılarının imaj, kimlik ve anlamını oluşturan ve algılamada önemli yeri olan çatı ve cephe sistemlerinin görsel etkisi irdelenmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Kamu Yapıları, İmaj, Kimlik, Anlam, Isparta

¹ Ülkü Çelebi: SDÜ Mimarlık Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Çünür Kampüsü, 32260 Isparta/Türkiye, Tel: 0555 5653157, E-mail: ulku_celebi@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Ş. Gülin Beyhan. SDÜ Mimarlık Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Çünür Kampüsü, 32260 Isparta/Türkiye, Tel: 0246-2111372, 0246-2111375, Faks: 0246-2370859, E-mail: gbeyhan@gmail.com

1) GİRİŞ

Kamu yapıları kentsel bütünü bir ögesi olan, kullanım amacına göre farklı işlevler içeren, kamu hizmeti odaklı yapılardır. Bu yapılara kimi zaman kent merkezinde, kimi zaman kentin tepe noktasında, kimi zaman bir kent parselinde yapı veya yapı grubu olarak ya da tarihi bir yapının yeniden işlevlendirilmesi şeklinde rastlanır [1]. Kamu yapıları, kamuya hizmet ettikleri için, toplumsal örgütlenmenin olduğu her yerde bulunan hizmet yapılarıdır. Ülkemizdeki sosyal yapı ve ekonomik şartlar nedeniyle kamu hizmetleri devletin yanında sivil toplum örgütleri tarafından da sağlandığı için eğitim, sağlık, ulaşım vb gibi çok çeşitli sayıda kamu hizmeti ve dolayısıyla çok çeşitli kamu yapıları ortaya çıkmıştır. Tür ve kapsamlarının çokluğu kamu yapılarını işlev, estetik ve kimlik açısından oldukça önemli bir konuma getirmektedir [2].

Bir kamu yapısının hatırlanabilir, hafızada kalabilir, kişilikli bir özelliğe sahip, çevresindeki yapılardan ayırt edilebilir olması ve çevre kullanıcısının estetik ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. Kamu yapılarında olması gereken bu kriterleri sağlayan mimari bileşenlerden en önemlileri çatı ve cephe sistemleridir. Buldukları çevre ve ait oldukları kent için prestij kaynağı olan ve devlet yönetiminin gücünün bir göstergesi olarak görülen kamu yapıları, ifade güçlerini büyük oranda çatı ve cephe sistemlerinin mimari kompozisyon içerisinde oluşturdukları imaj, kimlik ve anlamdan alırlar. Bu nedenle; kamu yapılarında çatı ve cephe sistemleri, yapıyı dış ortam koşullarından koruma ve iç mekân konforu sağlama gibi görevlerinin yanında etkileyici bir görsellik oluşturmak için de kullanılmaktadır.

Çalışmanın amacı; kamu yapılarının çatı ve cephe sistemlerinde kullanılan imaj, kimlik ve anlam oluşturma tekniklerini Isparta kenti özelinde ortaya koymaktır. Çalışmada; iç mekân konforu sağlayan ve yapıyı dış ortamdan koruyan bina kabuğunu oluşturan çatı ve cephe sistemlerinin oluşturduğu görsel etki kamu yapıları ölçeğinde incelenmiştir.

2) MATERYAL VE YÖNTEM

“Bir yapıya bakar ve “Ne kadar güzel yapı!” diye duygulanırız. Bir sanatçı için bu içgüdüsel yargı yeterli değildir. O kendine “Niye bu yapı güzel?” diye sorar ve hoşuna giden şeylerin analizini yapmaya çalışır. Böylece (...) bu analizlerin sonuçlarından kendi sentezini çıkaracaktır.”

Viollet-le-Duc [3]

İnsan duyu organları ile algıladığı nesne ile kurduğu iletişim sonucunda o nesne hakkında birtakım yargılara varabilmektedir. Bu iletişimde insanın kişisel özellikleri, geçmiş deneyimler ve gelenekler nedeniyle oluşan algılamadaki farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkan süreç değerlendirme işlemidir. Mimari ürünün görselliği gibi estetiğe dayalı değerlendirme ise öznel, toplumsal, ahlaki, ekonomik kararlardan ve genel yargılardan ayrılır [4]. Biçimsel estetik olarak tanımlanan bu değerlendirme yapının dış kabuğunda bulunan imajların görsel değerlendirme sonucu ürettikleri anlamlardan oluşmaktadır. Gestalt ilkeleri görsel etkiyi sağlayan bu organizasyonun temelini oluşturmaktadır [5]. Gestalt ilkelerine göre görsel algılamadaki düzen, elemanlar arasındaki ilişkiler bütünüdür [6].

Max Wertheimer tarafından temellendirilen Gestalt kuramı, Wolfgang Köhler ve Kurt Koffka tarafından geliştirilmiştir. İnsan zihninin algılananla ilişkisini ortaya koyan Gestalt teorisine göre; birey dış dünyadan gelen uyarıcıları tek tek almak yerine bütün olarak değerlendirir [7]. Davranışlar ayrı ayrı elemanlardan değil, parçaların bütününe oluşturulduğu içsel doğa tarafından belirlenir. Ana melodi seslerin toplamından farklı özellik göstermektedir [8]. Gestalt kuramcıları görsel algılama ve sanat eserinin en temel biçiminin form olduğunu vurgulamışlardır. Bir sanat eserinin algılanması yalnızca nesnenin görsel özelliklerinde değil, algı sürecinde gözlemcinin beyninde oluşan uyarılma ve düşüncelere bağlıdır [9]. [10] ve [11]’e göre zihin, algılanan nesnelere ait bilgileri gruplar haline getirerek organize eder [12]. Daha sonra organize edilmiş algılara anlam verilir [9].

Gestalt psikologlarının oluşturduğu Gestalt ilkeleri, görsel algılamada uyarıcıların gruplanmasında ve ilişkilendirilmesinde kullanılmaktadır [13]. Gestalt ilkelerine göre; zihin görsel olarak algıladığı

nesneleri öncelikle şekil-zemin olarak iki parçaya ayırır. Dikkat çekici olan nesneyi belirsiz olan şeklin önünde görür. Ayrıca görsel algılama içerisinde; simetri-denge, oran-ölçek (görsel hiyerarşi), yakınlık-benzerlik, kapalılık (bütünleme) ve süreklilik (devamlılık) gibi diğer gruplama yöntemleri de söz konusudur [9].

Görsel algılama kişiden kişiye değişen bir kavram olduğu için görsel etkinin değerlendirmesi yorumlayamaya bağlı olmadan biçimsel olarak yapılmalıdır. Bu bağlamda, bir yapının görsel etki değerlendirmesi yapıda kullanılan tasarım öğelerine ve bu öğelerin bir araya gelme ilkelerine göre analiz edilebilir [14]. Bu nedenle çalışmada öncelikle kamu yapılarının çatı ve cephe sistemlerinde görsel etkinin değerlendirilebilmesi için görsel etki irdeme ölçütleri tanımlanmıştır. Gestalt ilkelerine dayanılarak oluşturulan bu ölçütler; şekil-zemin ilişkisi, simetri-denge, oran-ölçek (görsel hiyerarşi), tekrar-ritim, yakınlık-benzerlik, kapalılık (bütünleme), süreklilik (devamlılık), karşıtlık ve eklemelendir. Bu ilkelere ek olarak temel tasarım öğelerinden olan ve görsel etkide rol oynayan biçim, renk ve doku öğeleri de ölçütler de yer almıştır.

Çalışmada Isparta kent kimliğinde önemli yeri olan, günümüze kadar benimsenmiş çeşitli mimarlık politikalarına göre şekillenmiş kamusal yapılar 1960 öncesi, 1960-1980 arası ve 1980 sonrası olmak üzere üç döneme ayrılmıştır. Her dönemden farklı kamusal niteliğe sahip iki kamu yapısı yerinde tespit ve fotoğraflama çalışmaları ile örneklenmiştir. Örnekleme yapılan kamu yapılarının kentteki konumları verilmiş, yapılar dış kabuk bazında ele alınarak çatı-cephe sistemleri belirlenen görsel etki değerlendirme ilkeleri ile analiz edilmiştir.

Şekil-zemin ilişkisinde yapıların buldukları kentsel doku içerisindeki konumunda yapı konturlarının arka ya da ön plan oluşturma etkisi
Biçim analizinde yapı formu ve yapının değişik yönlerden görünümü
Simetri-denge analizinde bina cephesinde belirli bir eksenle formun ya da cephe elemanlarının ağırlık merkezini kendi tarafına çekme gücü
Oran-ölçek (görsel hiyerarşi-odak noktası) analizinde bir öğe ya da biçimin tasarımın bütününe göre görsel algılamada oluşturduğu kuvvetli etki
Tekrar-ritim analizinde yapı elemanlarının belirli bir düzende birden fazla sayıda kullanılıp kullanılmadığı
Yakınlık-benzerlik analizinde görsel alanda birbirine yakın ve benzer öğelerin birleşik grup olarak algılanma eğilimi
Kapalılık (bütünleme) analizinde yapı formunun ve cephe-çatı sistemlerinin bütünlük oluşturup oluşturmadığı
Süreklilik (devamlılık) analizinde görsel algılama içerisindeki öğelerin devamlı şekilde yerleştirilip yerleştirilmediği
Karşıtlık analizinde tasarımın bütününde kullanılan dile aykırı olan bir öğenin bulunup bulunmadığı
Eklemelendirme analizinde çatı ve cephe hareketlerinin bütünlüğü tamamlayacak şekilde birbirini izleyip izlemediği
Renk analizinde yapının dış kabuğunda kullanılan rengin görsel algılamadaki rolü
Doku analizinde yapı dış kabuğunda kullanılan malzemelerin ışıkla oluşturduğu görsel etki incelenmiştir

Görsel Etki Değerlendirme İlkeleri ile Yapılan Analizler [4,6,15]

3) ISPARTA KENTİ KAMU YAPILARI ÇATI VE CEPHE SİSTEMLERİNDE GÖRSEL ETKİNİN İNCELENMESİ

Isparta kenti 1938–1943 yıllarında düzenlenen imar planı ile şekil almış, 1950'lerin sonu 1960'lı yıllarda da modernizmin yaşandığı bir kent olmuştur. Yapıların dönemsel karakteri açısından kent kimliğine göz atıldığında 1960 öncesi, 1960–1980 ve 1980 sonrası günümüz mimarisi farklılık göstermektedir. Çalışma kapsamında kamu yapılarına odaklanılarak farklı üç dönem seçilmiştir. Bu üç dönemin kamu yapılarında malzeme ölçeğinde çatı ve cephe sisteminde farklılıklar gösterdiği bilinmektedir.

Çalışmada; kamu yapılarının çatı sistemleri ile cephe kompozisyonunu oluşturan öğelerin bina özelinde tespit edilmesi ve bina kimliğini oluşturmadaki görsel etkinin anlamlandırılması yapılmıştır. Gestalt ilkelerinin irdelenmesi yöntemi ile bina cephesinde ve çatısında kullanılan malzeme, renk, doku ve kompozisyonu oluşturan temel öğelerin insanlar üzerindeki algısal etkileri, kentsel alanda oluşturduğu imaj ve mekânsal anlamın çözümlemesi hedeflenmiştir.

3.1) 1960 Öncesi Dönem Kamu Yapıları

Valilik Binası

Şekil-Zemin İlişkisi	Hakim kütle, yer aldığı meydana arka fon teşkil etmektedir. Aynı zamanda gökyüzü ile fon oluşturarak ön planda yer almaktadır.
Biçim	Yapı formu dikdörtgen prizmalardan oluşmuştur. Yapının üzeri alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür ve çatı eğimi fazla değildir.
Simetri-Denge	Bina girişi eksen kabul edildiğinde yapı simetrik dengeye sahiptir.
Oran-Ölçek	Çevresindeki küçük ölçekli dükkanlar ve konut dokusundan daha büyük ölçeklidir. Yapıda görsel hiyerarşi oluşturan bir odak noktası bulunmamaktadır.
Tekrar-Ritim	Yapıda pencereler ve içeri çekilmiş cephedeki kolon izleri ardışık olarak tekrar ederek ritim oluşturmaktadır.
Yakınlık-Benzerlik	Cephe düzeninde pencere açıklıkları ve öne çıkan kütleler görsel algı açısından benzerlik göstermektedir.
Kapalılık (Bütünlük)	Yapı malzeme, biçim, cephe düzeni ve çatı sistemi olarak bütünlük arz etmektedir. Aynı zamanda anıtsal yapıda geleneksel cephe ve çatı malzemesinin kullanılması da önem arz etmektedir.
Süreklilik (Devamlılık)	Yapı formunda, cephe ve çatısında aynı izler üzerinde süreklilik göze çarpmaktadır. Cephe bulunan pencere boşlukları da devamlılık göstermektedir.
Karşıtlık	Yapıda görsel algıda karşıtlık meydana getirecek bir öğe bulunmamaktadır.
Eklemlenme	Yapıda birbirine dik yerleştirilen dikdörtgenler prizmaları bütünlük oluşturacak şekilde eklemlenmiştir. Cephe ve çatı hareketleri birbirini takip etmektedir.
Renk	Yapıda kullanılan kövke taşı nedeniyle sarımsı kahve renkteki cephe kolayca ayırt edilebilmektedir. Malzemenin rengi kararlılık ve ciddiyeti temsil ederek kamu binası ve devlet gücünü simgelemektedir.
Doku	Cephede yerel malzeme olan kövke taş kullanılmıştır. Aynı malzemenin kullanımı ile cephede kövke taşının pürüzlü dokusu hissedilebilmektedir. Pürüzlü yüzey günışığıyla birlikte yer yer gölgeli yüzeyler oluşturmaktadır. Kövke taş binaya ciddiyet ve yücelik hissi veren bir malzeme karakterindedir.

Milli Eğitim Müdürlüğü Binası

Şekil-Zemin İlişkisi	Yapı çevresindeki çeşitli dönem yapıları ile birlikte sokak fonu oluşturmaktadır.
Biçim	Yapı dikdörtgen forma sahiptir. Yapı alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür.
Simetri-Denge	Kolonlu bina girişi eksen kabul edildiğinde yapı simetrik dengeye sahiptir.
Oran-Ölçek	Yapı, kuzeyindeki uzun ince yapıya göre daha küçük oranlara sahip olsa da konut dokusuna göre daha büyüktür. Yapıda görsel hiyerarşiyi oluşturan odak noktası kolonlu giriş üzerindeki beyaz renkteki ikinci kattır. Kütle formunda öne çıkma ve renk değişikliği ile odak noktası oluşturulmuştur.
Tekrar-Ritim	Cephede pencere düzenleri, çatıda ise bacalarla ritim oluşturulmuştur. Pencereler ön cephede üç-üç, yan cephelerde ise üç-iki-üç sisteminde ardışık olarak tekrar etmektedir.
Yakınlık-Benzerlik	Cephe düzeninde pencereler gruplar halinde algılanarak benzerlik oluşturmaktadır. Aynı etki çatıdaki bacalar arasında da görülmektedir.
Kapalılık (Bütünlük)	Yapı biçim, cephe düzeni ve çatı sistemi olarak bir bütün olarak algılanmaktadır.
Süreklilik (Devamlılık)	Yapının pencere düzenleri ve kat silmesi izi süreklilik göstermektedir.
Karşıtlık	Görsel algılamada karşıtlık etkisi ikinci katta kullanılan beyaz renkte görülmektedir.

Eklemlenme	Yapı formunda eklemlenme görülmemektedir.
Renk	Yapıda kullanılan kövke taşı nedeniyle cephe sarımsı kahve renktedir. Ahşap olan ikinci kat beyaz renk ile boyanmıştır. Açıklık-koyuluk kontrastı oluşturulmuştur. Kamu binasında sarımsı kahve rengin ciddiyeti söz konudur. Yerel doğal malzeme kövke ile ahşabın aynı anda kullanımı eşzamanlı doğallık sergilemektedir.
Doku	Cephede kullanılan kövke taşının pürüzlü dokusu ışıkla birlikte yer yer gölgeli yüzeyler oluşturmaktadır. Beyaz renk ışığı daha fazla yansıttığı için ikinci kat görsel algılamada öne çıkmaktadır.

3.2) 1960-1980 Dönemi Kamu Yapıları

Isparta Otel

Şekil-Zemin İlişkisi	Otel binası yer aldığı adada bulunan az katlı ve eski yapı dokusuyla zıtlık oluşturmaktadır. Ayrıca yüksek katlı olduğu için gökyüzü ile fon oluşturarak ön planda yer almaktadır.
Biçim	Yapı lobi ve balo salonunun bulunduğu, yer aldığı parseli tamamen kaplayan iki katlı yatay bir kütlein üzerinde yükselen yedi katlı yatak bloğundan oluşmaktadır. Yatak odalarının bulunduğu yüksek blok yatay kütlelerden ayrılırken; kütleler tesisat katıyla ayrılmış, yüksek bloğa batıya doğru hafif bir açı verilmiştir. Yatay ve dikey kütlelerin üzeri düz teras çatıyla örtülmüştür.
Simetri-Denge	Yapı girişi eksen kabul edildiğinde asimetrik denge görülmektedir.
Oran-Ölçek	Çevresindeki yapılardan daha büyük ölçekli yapıda yatay kütle ile dikey kütle arasında oran farkı bulunmaktadır. Görsel hiyerarşi açısından odak noktası yedi katlı dikey yatak bloğudur.
Tekrar-Ritim	Yatay kütlede pencere açıklıkları ardışık şekilde tekrar etmektedir. Dikey kütlede cephesinde ise pencere boşlukları iki-üç-iki düzeninde ritim oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Bunun yanında pencerelerdeki beton parapetler ve cephe arasındaki renk farkıyla ritim oluşturulmuştur.
Yakınlık-Benzerlik	Yapıda pencereler benzer şekilde gruplanmaktadır.
Kapalık (Bütünleme)	Bloklar arasında bütünlük olmasına rağmen, kütleleri ayıran içeri çekilmiş tesisat katı ve farklı cephe düzenleri yapıda birlik hissini azaltmaktadır.
Sürekli (Devamlılık)	Yatay kütlede konturlarında, pencere açıklıklarında, dikey kütlede pencere etrafındaki metal cephe öğelerinde süreklilik görülmektedir.
Karşıtlık	Yapıda görsel algıda karşıtlık meydana getirecek bir öğe bulunmamaktadır.
Eklemlenme	Yapı kütleleri bütünlük oluşturacak şekilde eklemlenmektedir.
Renk	Pembe renkteki cephe çevresinde yer alan yapılara göre görsel algılamaya açısından daha fazla dikkat çekerken, nezaket ve iyimserlik hissi ile kullanıcıya mesaj vermektedir. Metal rengi olan kahverengi ile de konaklayanlara kararlılık ve ciddiyet sergilemektedir.
Doku	Cephede görsel algılamaya etki edecek farklı doku yüzeylerine rastlanmamaktadır.

ŞAİK Lisesi (Isparta Lisesi)

Şekil-Zemin İlişkisi	Okul binası çevresindeki çeşitli dönem yapıları ile birlikte sokak fonu oluşturmaktadır. Ayrıca kuzeyinde bulunan konut dokusuyla uzunluk açısından zıtlık oluşturmaktadır.
Biçim	Yapı bahçeyi çevreleyen iki dikdörtgen bloktan oluşmaktadır. Dikdörtgen bloklardan daha uzun olanı üç katlı derslik bloğu, diğeri ise spor salonudur. L şeklinde birbirine dik olarak

5. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu 15 -16 Nisan 2010
Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Tınaztepe yerleşkesi Buca – İZMİR

	yerleştirilen kütleler zeminde betonarme bir saçakla birbirine bağlanmıştır. Dikdörtgen bloklar alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Ana binadan spor salonuna geçiş sağlayan kütlelerin üzerinde şeffaf ışıklık yer almaktadır.
Simetri-Denge	Derslik bloğu bina girişi eksen kabul edildiğinde asimetrik dengeye, spor salonu kendi içerisinde simetrik dengeye sahip olsa da yapı bütününde asimetrik denge görülmektedir.
Oran-Ölçek	Yapı çevresindeki yapılara göre büyük ölçeklidir. Ders bloğu ile spor salonu arasında ½ oran bulunmaktadır. Yapıda görsel hiyerarşiyi oluşturan bir odak noktası bulunmamaktadır.
Tekrar-Ritim	Gridal cephe düzeninde pencere açıklıkları ve dışarıdan okunabilen kolon izleri ile ritim oluşturulmuştur.
Yakınlık-Benzerlik	Yapı cephesi görsel açıdan gruplanacak şekilde birbirine benzeyen gridal düzendir.
Kapalılık (Bütünleme)	Okul binası bloklar arasında bulunan oran, cephe ve çatı düzeni birliği ile bütün olarak algılanmaktadır.
Süreklilik (Devamlılık)	Cephe düzenleri ve çatı izleri süreklilik göstermektedir.
Karşıtlık	Yapıda görsel algıda karşıtlık meydana getirecek bir öğe bulunmamaktadır.
Eklemlenme	Dikdörtgen bloklar L biçiminde eklemlenerek bütünlük oluşturmaktadır. Blokların cephe ve çatı düzenleri birbirini takip etmektedir.
Renk	Cephede şeffaf kısımlar ve açık renkler ile kontrast oluşturan bordo renkli grid düzeni görsel algılamada etkin rol oynamaktadır.
Doku	Yapıda beton grid düzeninin dokusu sert doku şeklinde algılanırken şeffaf kısımlar yumuşak doku olarak algılanmaktadır.

3.3) 1980 Sonrası Dönem Kamu Yapıları Emniyet Müdürlüğü Binası

Şekil-Zemin İlişkisi	Yapı cephesinin arkasından kentsel bir doku algılanamamaktadır. Tekil yapı olarak algılanan bina gökyüzü ile fon oluşturarak ön planda yer almaktadır.
Biçim	Dikdörtgen forma sahip olan yapıda kolonlar cephede dışarı çıkartılarak eğim verilmiştir. Kolonlardaki eğim nedeniyle bina pramidal biçimde görülmektedir. Yapı düz teras çatı ile örtülmüştür.
Simetri-Denge	Ortadaki kolon aksı eksen alındığında yapı simetrik dengeye sahiptir.
Oran-Ölçek	Yapı çevresindeki yapılar gibi konut dokusuna göre büyük ölçeklidir. Katlar arasında aynı oran bulunurken bu oran yalnızca zemin katta değişmektedir. Yapıda görsel hiyerarşiyi oluşturan bir odak noktası bulunmamaktadır.
Tekrar-Ritim	Cephe düzeninde kolonlar ve dolu-boş tekrarı ile ritim oluşturulmuştur. Köşelerde yer alan ve kare planlı kütlelerde bulunan farklı orandaki boşluklar ise ardışık şekilde tekrar ederek farklı bir ritim oluşturmaktadır.
Yakınlık-Benzerlik	Yapının cephesi eğik kolonlar, pencere düzenleri ve malzeme açısından görsel algıda benzerlik göstermektedir.
Kapalılık (Bütünleme)	Yapı biçim, cephe düzeni ve çatı hareketleri ile bütün olarak algılanmaktadır.
Süreklilik (Devamlılık)	Çatıda yatay, cephe ise dikey ve yatay çizgiler süreklilik göstermektedir.
Karşıtlık	Yapıda görsel algıda karşıtlık meydana getirecek bir öğe bulunmamaktadır.
Eklemlenme	Yapı formunda eklemlenme görülmemektedir.
Renk	Çoğunlukla kırmızı tuğla kaplanmış cephe yoldan kolay bir şekilde algılanmaktadır. Kırmızının yanı sıra krem renkte tuğla da kullanılmıştır. Pencereelerde kullanılan yeşil ve beyaz renkler ile renk kontrastı oluşturulmuştur. Güç ve iktidar hissi veren kırmızı renk yapıda tercih edilmiştir.
Doku	Cephe ve çatıda kullanılan kırmızı klinker tuğlanın pürüzlü dokusu beton kolonlara cam alanlara göre daha yoğun yüzeyler meydana getirmiştir.

Adliye Binası

Şekil-Zemin İlişkisi	Tekil olarak algılanan yapı gökyüzü ile fon oluşturup geometrik biçimi ile ön plan teşkil etmektedir.
Biçim	Yapı dikdörtgen forma sahip ana bina ile dairesel formdaki konferans salonundan oluşmaktadır. Ana binanın üzeri düz çatı ile örtülürken dairesel konferans salonunun üzeri konik çatı ile örtülmüştür. Çatı malzemesi olarak da kurşun levha kaplanmıştır.
Simetri-Denge	Ana binanın girişi eksen kabul edildiğinde yapı simetrik dengeye sahiptir. Fakat bütün olarak bakıldığında eklentileri ile birlikte asimetrik denge görülmektedir.
Oran-Ölçek	Çevresinde bulunan diğer yapılar gibi yer aldığı kentsel dokuya göre büyük ölçeklidir. Yapı bütününde birden fazla sayıda orana sahiptir. Yapıda görsel hiyerarşiyi oluşturan birden fazla odak noktası bulunmaktadır. Görsel açıdan önem kazanan bu odak noktaları, farklı formu nedeniyle dairesel konferans salonu ve ana binanın taç kapı şeklinde düzenlenmiş girişidir.
Tekrar-Ritim	Cephede kütle hareketleri, üç-üç şeklinde tekrar eden pencere açıklıkları, malzeme ve giriş üzerinde yer alan kuleler ile ritim oluşturulmuştur.
Yakınlık-Benzerlik	Yapıda görsel açıdan benzer öğeler kuleler, taç kapı düzenini destekleyen merdiven boşlukları ve pencere açıklıklarıdır.
Kapalılık (Bütünleme)	Ana bina malzeme, biçim, cephe düzeni ve çatı sistemi olarak bütünlük arz ederken konferans salonu bütünlük hissini zayıflatmaktadır. Ancak konferans salonunun konik çatısı ile ana binanın kuleleri arasında birlik göze çarpmaktadır.
Süreklilik (Devamlılık)	Ana binadaki düşey izler ve pencere açıklıkları süreklilik göstermektedir.
Karşıtlık	Görsel algılamada karşıtlık etkisi dairesel formu konferans salonunda ve giriş kapısının iki yanında bulunan cam yüzeylerde görülmektedir.
Eklemlenme	Dikdörtgen formu ana bina bütünlük oluşturacak şekilde eklemlenirken dairesel konferans salonu bu etkiyi zayıflatmaktadır.
Renk	Cephe kaplaması olarak kullanılan andezit mekanik kaplama soğuk bir görsel etki oluşturmaktadır. Andezitin kırmızı, kahverengi ve bej renkleri kullanılmıştır. Çatı malzemesinde ve giriş düzenlemesinde yine kırmızı ve kahverengi gibi koyu renkler göze çarpmaktadır. Gücü temsil eden kırmızı renk ve ciddiyeti temsil eden kahverengi renk binanın işlevini desteklemektedir.
Doku	Cephede kullanılan andezit dokusu nedeniyle gün ışığında açıklı-koyulu doku etkisi oluşmaktadır.

4) BULGULAR

Valilik Binası

Biçim zemininden gayet net bir şekilde ayırt edilerek güçlü bir belirlilik oluşturmaktadır. Dikdörtgen form demokrasiyi simgelerken, kare gibi durağan ve tarafsızlık etkisi yapmaktadır. Simetrik yapı anıtsallık, kararlılık, oturmuşluk ve bozulmazlık ifade etmektedir. Simetrik olarak düzenlenmesi aynı zamanda, diğer binalara göre dikkat çekmesini ve kolay anımsanmasını sağlamıştır. Cephe öğeleri Valilik Binası'nda tam tekrar yaparak iki boyutlu yüzey etkisi oluşturmaktadır. Cephedeki öğelerin yakınlık-benzerlik tanımlaması ile belirlilik sağlanmıştır. Formun konturlarına göre belirlenmiş çatı ve dikdörtgen form ile ilişkilendirilmiş pencere-kapı boyutlandırması göze çarpmaktadır. Valilik Binası'nın cephesel sürekliliği, tarihsel olarak geçmişten günümüze kadar süregelmesi ile ilişkili tutulabilir. Karşıtlık oluşturacak cephe öğesi bulunmazken tutarlılık sergilenmektedir. Eklemlenme biçimi ortak mimari dile uyum göstermektedir ve kompozisyon rasyonelliği önemsenmiştir. Tüm cephede kullanılan kövke taş sarımsı kahve renktedir. Malzemenin rengi doğallığı ve alçak gönüllüğü simgelerken, kararlılık ve ciddiyeti temsil ederek yönetim binası olma kimliğini pekiştirmektedir. Geleneksel çatı ve cephe malzemelerinin kullanılması yapının anıtsallığını vurgularken, doğal taşın kullanılması da yapıya soyluluk ve samimiyet kazandırmıştır. Bina orta sertlikte bir dokuya sahip olarak gözle algılandığında olduğundan daha yakın ve büyük görünmektedir. Çatı kaplamasında alaturka kiremitlerin görseelliği ile düzenli yapay doku oluşturulmuştur.

Milli Eğitim Müdürlüğü Binası

Düzenli biçimde oluşturulmuş dikdörtgen form çevresinden ayırt edilerek görsel süredurum açısından durağanlık göstermektedir. Biçim, onu çevreleyen görsel alan içerisinde sokak fonu meydana getirmektedir. Bina, dikdörtgen form ve simetrik denge ile sade ve kararlı bir etki oluşturmaktadır. Kolay anımsanır ve algılanabilir olması da simetrik oluşundandır. Giriş üzerindeki ikinci kat ölçü, renk ve malzeme açısından görsel hiyerarşi oluşturarak merkezi yerleşimli görsel baskınlık meydana getirmektedir. Bu durum ile yapının devlet otoritesi içerisindeki onursal mevkiyi vurgulanmaktadır. Girişteki kolonların üst katta da tekrar edilmesi ile ritim duygusu birbirinin üstüne bindirilerek bina girişi belirginleştirilmiştir. Cephe öğeleri tam tekrar yaparak iki boyutlu yüzey etkisi oluşturmaktadır. Çatı sistemindeki bacalar ve cephe düzenindeki pencerelerin yakınlık-benzerlik tanımlaması ile belirlilik meydana getirilerek binanın anlamlandırılması sağlanmıştır. Bütün olarak algılanan yapıdaki sürekli düşey çizgiler sonsuzluk, düşey hatlar ise rijitlik-kuvvet ifade etmektedir. Renk ve malzeme açısından karşıtlık meydana getiren ikinci kat yapıya canlılık katmaktadır. Binada kullanılan kövke taşı, ahşap ve kiremit malzemeler eş zamanlı doğallık sergilemektedir. Doğal taş malzemenin kullanılması yapıda soyluluk ifade etmektedir. Ahşap malzeme ise tarihsel süreklilik içerisinde bakıldığında, yapıya kent malı olma niteliği kazandırmıştır. Sarımsı kahve renk ciddiyeti simgelerken, beyaz renk rahatlık verici etki yapmaktadır. Kövke taşının orta sertlikte bir dokuya sahip olması nedeniyle bina gözle algılandığında olduğundan daha yakın ve büyük görünmektedir. İkinci katta kullanılan ahşap ise yumuşak bir dokuya sahip olması nedeniyle olduğundan daha küçük görünmektedir. Çatı kaplamasında alaturka kiremitlerin görüllüğü ile düzenli yapay doku oluşturulmuştur.

Isparta Oteli

Yapının dış konturları görsel zeminden kolayca ayırt edilerek ön planda belirlilik oluşturmaktadır. Yer aldığı parseli tamamen kaplayan yatay kütle üzerinde yükselen kareye yakın yatak bloğu sadelik ve uysallık ifade etmektedir. Batıya doğru hafif bir açı verilmesi ile kare formun durağanlığı kırılarak tasarımda faklılık meydana getirilmiştir. Arazinin getirdiği koşullara göre düzenli biçimlerle oluşturulmuş düzensiz form, asimetric bir dengeye sahiptir. Asimetric denge nedeniyle otel binası, bulunduğu görsel alandaki simetric eski yapı dokusuna göre dinamik bir etki göstermektedir. Bu durum yapının çekici olma ve farklı duygusal nitelikler üretme gerekliliği ile ilişkilendirilebilir. Bloklar arasında ölçü ve oran farkı olmasına rağmen bütün halinde algılanan yapıda, yatak bloğu oran, renk, biçim ve konum açısından görsel algıda odak imajı çizerek otelin simgesel rolünü üstlenmektedir. Bunun sonucunda, Isparta Oteli kentsel organizasyon içerisinde görünür kılınmıştır. Otel binasının cephe öğeleri bloklar içerisinde birbirine yakınlıkları, bloklar arasında ise görsel karakterleri ile ritim oluşturmaktadır. Kendi içerisinde benzerlik oluşturan pencere düzenlerinde, tekrar-ritim ile kompozisyondaki genel temada farklı imajlar meydana getirilmiştir. Bu imajlar ve kütleleri birbirinden koparan tesisat katı yapının birlik hissini zayıflatmaktadır. Yatak bloğunun cephesinde tutarlılık sergileyen düz çizgi şeklinde metal cephe öğeleri sonsuzluğu simgelemektedir. Mimari kompozisyonun eklemlenme biçiminde rasyonellik ve modernist etki görülmektedir. Otelin cephesinde kullanılan pembe renk nezaket ve iyimserlik hissi uyandırırken metal cephe öğelerindeki kahverengi de ciddiyeti temsil etmektedir.

ŞAİK Lisesi (Isparta Lisesi)

Okul binası zeminden net bir şekilde ayırt edilebilen dikdörtgen formlara sahiptir. Düzenli biçimde dikdörtgenlerden oluşturulmuş L biçim görsel süredurum açısından tutarlı ve durağan bir etki gösterirken kendi konumunu destekler. Çizgisel özelliğe sahip dikdörtgen bloklar hareket, uzama ve büyümeyi gösterir, yön belirtirler. Mimari kompozisyonda çizgisel biçimler iç mekanın ilişki kurduğu açık hava mekanını tanımlayacak biçimde yerleştirilmişlerdir. Kompozisyon bütününde asimetric denge ile dinamizm yakalanmıştır. Çizgisel biçimlerin birleştirilmesinde saçak elemanı işaretleme amacı ile kullanılarak ilgi çekici bir imaj oluşturmaktadır. Gridal cephe düzeninde kolon ve kat izlerinin çizgisel örüntüsü görsel ritim oluşturarak cephe kimliğine modernist bir etki katmaktadır. Aynı zamanda, gridal cephe elemanları yapıların yataylıklarını vurgularken aydınlık, gölge ve yarı gölgeden oluşan bir doku meydana getirmektedir. Bu doku etkisi ile yüzey iki boyutlu olmaktan kurtarılmıştır. Okul binasında kütlelerin konturlarına göre belirlenen çatı izleri ve cephe düzenleri yataylıkta süreklilik gösterirken, tutarlı bir tavır sergileyerek belirlilik oluşturmaktadır. L biçiminde eklemlenen yapılar sınıflandırma ve harekete olanak sağlamaktadır. Eklemlenme biçiminde ortak mimari dil korunmuştur. Cephe kompozisyonunda cam yüzeyler ve açık renkler ile dengelenen ifade gücü yüksek bordo renk, sevgi duygusu uyandırıcı ve eğlendirici etki yapmaktadır. Yoğun cam yüzeyler ise görsel açıdan harekette süreklilik oluşturarak, okul binasının kentsel doku ile bütünleşmesini sağlamaktadır. Cephe düzeninde kullanılan gridal betonarme elemanlar sert dokulu bir pano şeklinde algılanarak cepheye canlılık kazandırmaktadır.

Emniyet Müdürlüğü Binası

Biçimin konturları kendisini çevreleyen görsel alan içerisinde net bir şekilde ayırt edilerek ön planda belirlilik oluşturmaktadır. Dikdörtgen form demokrasiyi simgelemektedir. Görsel süredurum açısından sade, ciddi, durağan ve tarafsız bir etki gösterir. Yapıdaki kolonlar cephede dışarı çıkarılarak eğim verilmiştir. Kolonlardaki eğim nedeniyle Emniyet Müdürlüğü Binası piramidal biçimde görülmektedir. Bu nedenle bina kimliği kararlı olmasına rağmen kısmi bir esneklik yakalanmıştır. Simetrik dengeye sahip olması kolay algılanmasını ve hafızada kalıcı olmasını sağlamıştır. Cephede eğik kolonlar, dolu-boş tekrarları ve pencere boşlukları ile ritimler birbiri üzerine bindirilerek durağan bir kompozisyon oluşturulmuştur. Cephede tekrarla oluşturulmuş iki boyutlu

yüzey etkisi görülmektedir. Emniyet Müdürlüğü Binası'nda yapı konturunu takip eden düz çatı hattı, eğik kolonlar modernist bir etki gösterirken birliktelik ve tutarlılık meydana getirmektedir. Bir bütün şeklinde algılanan yapıda çatı ve cephedeki yataylık süreklilik ve rasyonellik, dışarı çıkarılmış kolonların düşey çizgileri ise sonsuzluk ifade etmektedir. Düşey kolon hatlarının yatay izleri bölmesi ise dikkati kolonlara çekerek cepheyi yataylıktan kurtarmak şeklinde yorumlanabilir. Cephe kaplaması olarak kullanılan kırmızı klinker tuğla nedeniyle bina yoldan kolayca algılanabilmektedir. Kırmızı renk güç ve iktidar hissi uyandırarak yapının işlevi ile ilgili bina kimliği oluşturulmasını sağlamıştır. Klinker tuğlanın sert dokusu nedeniyle bina gözle algılandığında olduğundan daha yakın ve büyük görünmektedir. Soğuk bir görsel etki söz konusudur.

Adliye Binası

Adliye Binası zeminden kolayca ayırt edilebilen dikdörtgen formu ana bina ve dairesel konferans salonundan oluşmaktadır. Dikdörtgen yapı görsel süredurum açısından durağan ve kararlı bir etki gösterirken, dairesel konferans salonu durağan, içedönük ve merkezi bir figür oluşturmaktadır. Dairesel salonun dikdörtgen ana bina ile olan mimari kompozisyonu, ona görünür bir dönme hareketi kazandırmıştır. Konferans salonunun kurşun levha kaplı konik çatısı da yine kararlı bir etki meydana getirmektedir. Aynı zamanda konik çatı ile ana binanın taç kapısı asimetrik dengeli ve düzenli görsel baskınlık

oluşturmaktadır. Dikdörtgen formu ana binanın simetrik dengeye sahip olması bina girişinin kolay bulunmasını sağlarken, mimari kompozisyonun tümünde asimetrik denge ile dinamizm yakalanmıştır. Ana binanın cephe düzeninde kuleler, kütle hareketleri, merdiven boşlukları ve pencere açıklıkları tekrar-ritim tanımlaması ile birliktelik oluşturmaktadır. Ana bina bir bütün olarak algılanırken konferans salonunun formu bütünlük hissini zayıflatmaktadır. Bu nedenle yapı bitmemiş izlenimi vermektedir. Ana binanın düşey hatları süreklilik göstererek rijitlik-kuvveti, konferans salonunun eğrisel hatları ise esnekliği simgelemektedir. Mimari kompozisyonda konferans salonu karşıtlık meydana getirerek ilgi çekici hale gelmektedir. Cephe düzenlenmesinde kullanılan andezit taşının sert dokusu nedeniyle bina gözle algılandığında soğuk bir görsel etki oluştururken, olduğundan daha yakın ve büyük görünmektedir. Kırmızı ve kahverengi andezit taşı ve bakır çatı kaplaması ile cephe renk açısından ciddiyeti temsil ederek işlev ile alakalı bina kimliği oluşturmuştur.

5) SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bir kamu yapısının görsel etkisi yalnızca yapıyı kullananlar üzerinde değil, aynı zamanda yapının çevresinden geçenler üzerinde de mevcuttur [16]. Bu nedenle kamu yapılarının dış görünüşleri buldukları çevreyi etkilemektedir [2]. Aynı zamanda bir kamu yapısının kalıcı ve geçici kullanıcılar tarafından benimsenip benimsenmeyeceği, estetik beklentilerin karşılanıp karşılanmadığı ile yakından ilgilidir [16]. Kamu yapılarının estetik ifade gücü büyük oranda çatı ve cephe sistemleri ile oluşturulan biçimsel anlam ile sağlanmaktadır.

Günümüze kadarki süreçte, kamu yapıları sadece fonksiyonları ile anılmış ve hatırlanmış binalar olmuşlardır. Bilakis kamu yapılarının kimliğinin sorgulanması, imaj ve anlam üretmesi konusunda tespitler de binanın fonksiyonelliği kadar etkin olmalıdır. Bu bağlamda kamu yapılarının da görsel olarak irdelenmesi, binanın yüklediği anlamların ortaya çıkması açısından önem arz etmektedir.

Çalışmada Isparta'da yer alan kamu yapıları farklı dönemlerden örnekleme yapılarak incelenmiştir. Gestalt ilkeleri doğrultusunda yapılan analizlerin yorumlanması bulgular olarak ifade edilmiştir. Binalardaki form anlayışının, zemin ile ilişkisinin, simetrik veya asimetrik oluşun, tekrar eden, yakınlık-benzerlik, süreklilik, kapalılık, karşıtlık sağlayan cephe öğelerinin anlam olarak karşılığının bulunması, kullanılan renk, malzeme ve dokunun binanın kimliğinin oluşmasındaki etkisinin

irdelenmesi ile incelenen kamu yapılarında bugüne kadar çok da farkına varılamayan veya anlamlandırılmayan görsel etkiler ve olgular ortaya konmuştur.

Örneğin; bir kamu yapısının simetrik oluşu ile kolay anımsanması, bir malzemenin yapıya kent malı olma özelliği kazandırması, eklemleme ile yapılan modernist etki, gridal etkinin görsel ritim oluşturması, dikdörtgen formun demokrasiyi simgelemesi, durağan ve kararlı etki yapması, dairesel formun içedönük ve merkezi bir figür oluşturması gibi kamu yapılarının imajını ve anlamını oluşturan, bina kimliğinin inşasına yardımcı olan anlamlandırma çözümlenmeleri yapılmıştır.

Sonuç olarak, çalışmada; kamu yapılarının çatı ve cephe sistemlerinin Gestalt ilkeleri bağlamında oluşturulan görsel etki değerlendirme ölçütleri ile analiz edilmesi sonucunda nesnel veriler elde edilmiştir. Bu nesnel verilerin yeni inşa edilecek kamu yapılarında tasarlama evresine veri sağlayacağı ve çalışmada kullanılan görsel etki değerlendirme ölçütlerinin farklı yapı tipolojileri için yapılacak incelemelere yöntem oluşturacağı düşünülmektedir.

6) KAYNAKLAR

- [1] Aydın, B. 2007. Kentsel Bütün İçerisinde Kamu Yapıları. Mimar.ist Dergisi, Yıl:7, Sayı:23, İstanbul
- [2] Özdemir, E.E., Başkaya, A. 2005. Tarihsel Süreçte Kamu Yapısı Cephesi: Ulus-Sayıştay ve Ankara Ticaret Odası. http://www.catider.org.tr/pdf/sempozyum/bildiri_17.pdf (Erişim Tarihi: 17.12.2009)
- [3] Kuban, D. 2002. Mimarlık Kavramları-Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- [4] Şentürer, A. 1995. Mimaride Estetik Olgusu-“Bağımsız-Değişmez” ve “Bağımlı-Değişken” Özellikler Açısından Kavramsal, Kuramsal ve Deneysel Bir İnceleme. İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [5] Aydın, S. 1993. Mimarlıkta Estetik Değerler. İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [6] Gürer, L., Gürer, G. 2004. Temel Tasarım. Birsen Yayınevi, İstanbul.
- [7] Gestalt Kuramı. 2010. (Online) <http://www.pskososyaledm.com/Konu.asp?ID=168> (Erişim Tarihi: 02.03.2010)
- [8] Wertheimer, M. 1997. Gestalt Theory. Über Gestalttheorie (an address before the Kant Society, Berlin, 7th December, 1924), Erlangen, 1925, in the translation by Willis D. Ellis published in his “Source Book of Gestalt Psychology”, New York: Harcourt, Brace and Co, 1938, reprinted by the Gestalt Journal Press, New York, <http://gestalttheory.net/archive/wert1.html> (Erişim Tarihi: 03.03.2010)
- [9] Gestalt Kuramı. 2010. (Online) <http://gsf.baskent.edu.tr/duyuru/gestalt.doc> (Erişim Tarihi: 03.03.2010)
- [10] Arnheim, R. 1977. The Dynamics of Architectural Form. University of California Pres., Berkeley and Los Angeles.
- [11] Lang, J. 1987. Creating Architectural Theory: The Role of Behavioral Sciences in Environmental Design. Van Nonstrand Reinhold, New York.
- [12] Sarı, K. 2008. Kentsel Dış Mekan Tasarımına Kullanıcı Merkezli Bir Yaklaşım. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- [13] Senemoğlu, N. 2004. Kuramdan Uygulamaya; Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Gazi Kitabevi, Ankara.
- [14] Aydın, S. 1992. Mimarlıkta Görsel Analiz. İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [15] Güngör, İ.H. 2005. Görsel Sanatlar ve Mimarlık İçin Temel Tasar. Esen Ofset, İstanbul.
- [16] MIQCP, 2009. Fransa’da Bakanlıklararası Kurul: Kamu Yapılarında Kalite. <http://www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDOCS%5fransa.pdf> (Erişim Tarihi: 20.12.2009)

* Adliye Binası'nın son görseli www.isparta.adalet.gov.tr sitesinden alınmıştır.** Kamu yapılarının kentteki konumlarının işaretlenmesinde Google Earth programından yararlanılmıştır.